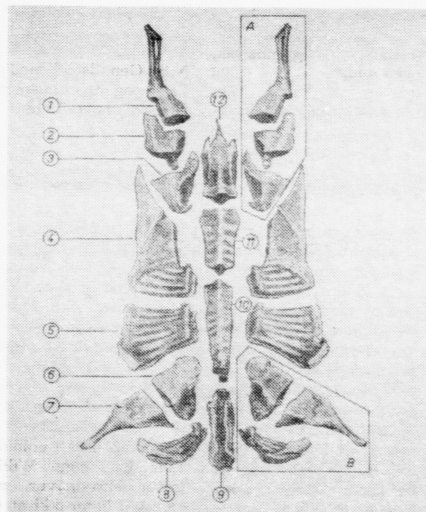

Jóan Pauli Joensen, fólkalívsfrøðingur.

bókarummæli

Ein vinningur fyri europeiska fólkalívsfrøði

Sundurlímað krov

Robert Joensen
Færeavli på Fær-
øerne
Udgivet af Su-
sanne Barding og
Holger Rasmus-
sen
Færoensia, Vol.
XII
København 1979
310 bls., við
myndum

Seyður er eitt av eyðkennunum fyri Føroyar. Seyðahaldið og tað, sum hetta ferir við sær, er eitt av eyðkennunum fyri føroyska fólka-mentan. Robert Joensen hev-

ur, síðani hann í 1940 av álvara fór undir at savna upplýsingar um føroyskt seyðahald, víðgjort evnið í fleiri bókum. Fyrsta bókin »Royvið« kom út í 1958, síðani eru komnar »Greivabitin« (1960), »Byta seyð og fletta« (1968) og »Vambarkonan« (1972). Hesar bókur eru væl kendar av flestu føroyingum og eisini av norðurlendskum fólkalívsfrøðingum og eru t.d. ummældar í Ethnologia Scandinavica 1977.

Stutt fyri jól kom út á danskum máli »Færeavli på Færøerne«. Henda

bók er ein tyðing av nevndu bókum Roberts Joensen og einum áður óprentaðum handriti. Staðið fyri dansku útgávuni hava Susanne Barding og Holger Rasmussen. Tað er Susanne Barding, sum hevur tytt bókina. Her er kortini talan um meira enn vanligu tyðing. Í neyvum samstarvi við høvundan hevur Susanne Barding skipað alt til farið, koyrt okkurt burturúr og lagt alt til rættis av nýggjum til hesa bókina. Hetta hevur eydnast sera væl. Aftanfyri útgávuna stendur »Selskabet til Udgivelse af færøske Kildeskrifter og Studier«.

»Færeavli på Færøerne« er bytt sundur í 19 kapitlar, sum eru ymiskir til støddar. Eitt yvirlikt yvir kapitlarnar sýnir eisini høvuðsinnihaldið í bókini:

1. Hvorledes bogen blev til.
2. Det færøske bondesamfund
3. Fjeldgang om foråret
4. Ulden
5. Forskellige betegnelser for dyrene i en fåreflok.
6. Fårernes farver.
7. Hornvæksten.
8. Fjeldgang om efteråret.
9. Fårerne drives i fold.
10. Alvsdyr og alv.
11. Misvækst.
12. Lidt om fårenes adfærd.

Rithøvundurin, Robert Joensen, í arbeiði. Bókin er prýdd við mongum myndum

13. Fårerne bringes hjem.
14. Aftensmåltidet efter fjeldgang.
15. Fordelingen af slagtedy.
16. Slagtning.
17. Kvindens arbejde.
18. Kødet.
19. Forskellige skikke knyttet til færøsk fåre-avli.

Tað er vanligt í viðindaligum ritgerðum, at høvundurin greiðir lesaranum frá, hvussu hann er komin til síni úrslit, hvat keldutilfar hann hevur nýtt, og hvussu hann hevur fingið hetta tilfar. Hetta greiðir Robert Joensen frá í fyrsta kapitlinum.

Robert Joensen er bóndasonur og hevur tí longu sum barn lært at kenna tað evni, sum hann lýsir. Tá ummælarnar las í Svøríki varð ofta nevt, at teir eldru fólkalívsfrøðingarnir komu »frán pløgen til boken«, meðan teir yngru komu »frán boken til pløgen«. Robert Joensen er vaksin upp í tí umhvørvi, sum hann lýsir. Hetta gevur honum nogvar fyrimunir sum granskara, tí tað verður lættari hjá honum at meta um teir upplýsingar, sum hann fær frá øðrum. Hóast Føroyar ikki eru stórar, kann fólka-mentanin vera ymisk frá bygd til bygd. Robert Joensen hevur tí gjørt eitt stórt innsavningararbeiði, fyrst og fremst í Norðuroygjum, men eisini aðrastaðni í Føroyum. Listin yvir heimildarfólk aftast í bókini telur umleið 100 fólk úr øllum Føroyum. Bókin er, sum høvundurin sjálvur tekur til, ein mosaikkur settur saman av kunnleikanum hjá fleiri fólki.

Sum bakstaði fyri seyðahaldinum greiðir høvundurin fyrst frá gamla føroyska bóndasamfelagnum. Hetta er eitt frálíkt yvirlikt, sum

eisini er neyðugt fyri at fremmandir lesarar skulu skilja seyðahaldið í sínum rætta høpi, men tað kemur eisini føroyingum væl við, tí tað yngra ættarliðið kennir ikki til hetta samfelagið á sama hátt sum tey eldru.

Hinir 15 kapitlarnir eru allir um seyðahaldið. At endurgeva hetta skuldi verið óneyðugt, alt er væl og virðiliga lýst frá einum enda í annan. Høvundurin tekur okkum við sær á á fjall um heystið og um varið, hann greiðir frá rættini og lýsir hana søguliga. Seyðurin verður lýstur, atburður hansara undir ymiskum umstøðum, seyðalitirnir, hvussu raksturinn liggur í haganum o.s.fr. Greitt verður frá fjallskipan og rakstri, munur var á at fara á fjall ein vakran summardag, tá menn kundu royta hvíttklæddir og ein heystardag, tá teir vóru dubbaðir frá høvur til tá. Væl og virðiliga verður greitt frá klædnabúnanum, fjallstavi og ikki minst hettuni. Eisini verður greitt frá fjallmati og frá nátturðanum, sum fjallmenninir fingur, tá teir komu aftur av fjalli. Greitt verður frá býti, fletting, kjöti, krovu o.s.fr.

Høvundurin greiðir okkum frá øllum tí verkliga ella materiella í sambandi við seyð, so at tað eigur at vera lítið og einki, sum er farið óansað framvið. Hin vegin hevur tað eisini eydnast høvundanum at lýsa seyðin og seyðahaldið sum ein part av hugaheiminum hjá tí gamla føroyinginum. Hann visir á, hvussu teir høvdu orð og navn fyri øllum, sum hevði við haga og seyð at gera: seyðalitir, hornaskap, hvussu seyðurin lá í haganum o.s.fr. Seyðaverðin var ein sera væl skipað

verð í hugaheiminum hjá teimum gomlu. Her má eg eisini nevna brotini, har høvundurin tekur lesaran við upp í prátið, sum fór fram á rættini, í haganum og í hjallinum. Hetta er frálíkt, bókin vildi mist nógv, um hetta ikki var við. Eisini haldi eg, at tað økir nógv um virðið á bókini, at høvundurin greiðir frá trúgv og síðum í sambandi við seyð, har hetta hoyrir heina.

Skerpikjøtið er eitt av sermerktu mentanarfyrbrigðum okkara, tað er ikki uttan orsök, at kjøtið er borið saman við vini, eins og summi ár geva betur vin enn annur, so er kjøtið betur summi ár enn annur. Hetta dugir Robert Joensen at fáa fram. Brotini um kjøtið og kjallin eru millum tey finastu í bókini.

Í bókini er ein orðalisti yvir teir føroysku orðini, sum koma fyri. Hesin listi er sera hentur, ikki bert hjá fremmandu lesarunum, men eisini hjá okkum sjálvum. Tað eru fleiri myndir í bókini, sum styðja tekstin. Hon er innbundin, tað er eisini neyðugt, tí hon kemur at verða nýtt nógv.

Tíkið saman um, so er bókin »Færeavli på Færøerne« eitt vælverk. Tað er ein vinningur fyri europeiska etnologi, at bókin er komin á øðrum norðurlendskum máli, tí tíverri duga alt ov fáir fólkalívsfrøðingar at lesa føroyskt mál. Susanne Barding hevur gjørt eitt gott tyðingararbeiði, og eg haldi, at tað hevur eydnast at fáa tær ymisku bókurnar hjá Robert Joensen at hanga væl saman. Robert Joensen eigur allan heiður uppibornan fyri avrik sín.

Joan Pauli Joensen